

FARABI
UNIVERSITY – 90

QAZAQ UNIVERSITETI

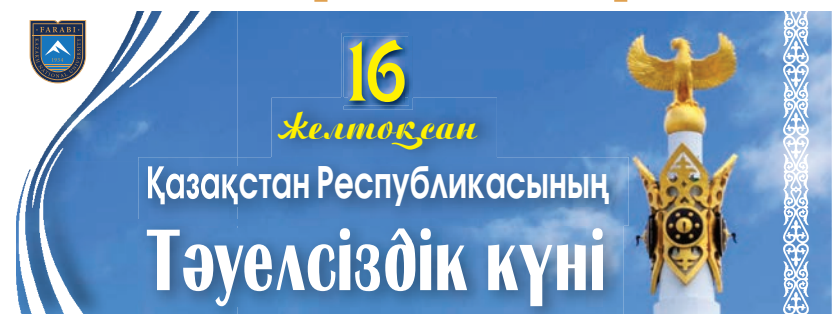
Апталық
1948 жылдың
20 сәуірінен
шыға бастады

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ АПТАЛЫҚ ГАЗЕТ

WWW.FARABI.UNIVERSITY

№44 (1956) 16 ЖЕЛТОҚСАН 2024 ЖЫЛ

Егемендігімізді сақтау – қастерлі борыш

Құрметті Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің оқытушы-профессорлары, қызметкерлері және студенттері!

Сіздерді Тәуелсіздік күнімен шын жүректен құттықтаймын!
Бұл – халқымыздың мызғымас бірлігін айшықтайтын ұлы мереке.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев: «Бұл – халқымыздың азаттық туралы арманы ақиқатқа айналып, елдік дәстүрлеріміз жаңғырған күн. Осы мерейлі мерекеде бәріміз бабалар аманатына әрдайым адал болудың және ұлт болашағына зор жауапкершілікпен қараудың мән-маңызын терең түсінеміз. Себебі тәуелділік – баршаға ортақ құндылық әрі барлық игілігіміздің бастауында тұрған баға жетпес байлық. Тәуелсіздігімізден биік еш нәрсе жоқ. Оны көздің қарашығындай қорғау – әр азаматтың перзенттік парызы», – деп атап өтті.

Біз өткенімізді қастерлеп, болашағына сеніммен қараған халықпыз.

Мемлекеттігіміздің алтын діңгегі, дербестігіміздің берік негізі саналатын егемендігімізді көздің қарашығындай сақтау – бәріміздің қастерлі борышымыз.

Биыл еліміздің көшбасшы білім ордасы – Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің құрылғанына 90 жыл толып отыр.

Жаңа, әділетті Қазақстан құруда ғылыми қауымдастыққа үлкен жауапкершілік жүктелуде.

Тәуелсіздігіміздің туын биік ұстап, тұғырын нығайтатын білімді ұрпақ тәрбиелеу – баршамызға ортақ міндет.

Халқымыздың кемел келешегі өз саласын жетік меңгерген іскер мамандардың, білікті ғалымдар мен білімді жастардың қолында.

Елдік мұрат жолында ұлы мақсаттарды еңсеріп, межелі белестерді бағындыра беріңіздер.

Сіздерге зор денсаулық, отбасыларыңызға құт-береке, еңбектеріңізге табыс тілеймін!

Тәуелсіздігіміз баянды болсын!

**Құрметпен,
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Басқарма Төрағасы – Ректор Жансейіт ТҮЙМЕБАЕВ**

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде мемлекет қайраткері, лингвист, түркітанушы ғалым, академик Әбдуәли Қайдардың туғанына 100 жыл толуына арналған «Мәдениет – өркениет – жаһаният контексіндегі гуманитарлық ғылым: тіл, этнос, қоғам» атты халықаралық конгресс өтті.

Академиктің ғасыр тойын атап өтті

Ауқымды шараға ҚР Президентінің кеңесшісі Мәлік Отарбаев, ҚР Парламенті Сенатының депутаты Дархан Қыдырәлі, мемлекет және қоғам қайраткері, ақын-драматург Нұрлан Оразалин, Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың Басқарма Төрағасы – Ректор Жансейіт Түймебаев, профессор, Егеу университетіндегі түрік тілі

мен әдебиеті бөлімінің басшысы Мұстафа Өнер, сондай-ақ филолог ғалымдар, шетелден келген түркітанушылар, оқу ордасының оқытушы-профессорлар құрамы мен білім алушы жастар қатысты.

Конгресте Мәлік Отарбаев Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың құттықтау хатын оқып берді. Сонымен қатар ҚР Парламенті Сенатының төрағасы Мәулен Әшімбаевтың және Халықаралық түркі академиясының президенті Шаһин Мұстафаевтың құттықтау хаттары оқылды.

ҚазҰУ ректоры Жансейіт Түймебаев өз сөзінде Әбдуәли Қайдар тіл білімінің, соның ішінде филология және түркология салаларының дамуына өлшеусіз үлес қосқан қайраткер тұлға екенін атап өтті.

Халықаралық конгресте бірқатар кітаптар мен жинақтың тұсауы кесілді.

**Нұрсұлтан
БАЗАРБАЙҰЛЫ**

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-да «Қазақстан мен Моңғолия ынтымақтастығының қазіргі кезеңі және келешегі» тақырыбында халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция өтті.

Шараға ҚазҰУ-дың Басқарма Төрағасы – Ректор Жансейіт Түймебаев, Моңғолияның Қазақстандағы елшісі Дорж Баярхуу, ҚР Президентінің кеңесшісі Мәлік Отарбаев, Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының депутаты, ҚР ҰҒА академигі Дархан Қыдырәлі және

Қос ел ынтымақтастығы

оқытушы-ғалымдар мен білім алушы жастар қатысты. Ғылыми жиынды ашқан

ҚазҰУ ректоры Жансейіт Түймебаев: «Халықаралық байланыста біздің ел үшін Моңғолия-

ның орны ерекше. Екі ел арасында экономика, мәдениет, тарих, білім, ғылым және басқа да салаларда қарым-қатынас қарқынды дамуда. Бүгінде университетімізде Моңғолиядан келген 167 студент білім алады. Жақында Мемлекет басшысы Моңғолияға арнайы сапармен барып, көптеген маңызды келісімдерге қол қойылды. Бұл орайда, ғылыми қауымдастықты бірлесе атқаратын көптеген жұмыстар күтіп тұр», – деді ректор.

**Айнұр
АҚЫНБАЕВА**

4-бет

**«Қазақ тілі –
өте әдемі
тіл»**

5-бет

**Асқақ арман
мен қайсар
рух жемісі**

6-бет

**Касым МАУЛЕНОВ:
КазГУ всегда
был кузницей
чемпионов**

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Басқарма Төрағасы – Ректор Жансейіт Түймебаев Испанияның Қазақстандағы елшісі Луис Франсиско Мартинеспен кездесу өткізді.

ЖОО басшысы Жансейіт Түймебаев Қазақстан аумағында жұмыс істеп жатқан испаниялық компаниялар мен холдингтерге IT, математика және экономика салалары бойынша мамандар даярлау, Испания университеттерімен бірге ғылыми жобаларды жүзеге асыру жайын ортаға салды.

Өз кезегінде Испанияның Қазақстандағы елшісі Луис Франсиско Мартинес аталған ұсыныстарды қолдайтынын және алдағы уақытта ҚазҰУ-мен тығыз байланыста жұмыс істейтінін жеткізді.

«Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті – Азиядағы және Орталық Азиядағы көшбасшы жоғары оқу орын-

Студенттер Испанияда тағылымдамадан өтеді

дарының бірегейі. Мен Қазақстандағы испаниялық компаниялардың басшыларымен кездестім. Олар арнайы ғылыми-білім беру бағдарламасын ҚазҰУ-мен бірлесіп іске асы-

руға қызығушылық танытып отыр. 2025 жылдың маусым айында ҚазҰУ-дың 30 студентін арнайы бағдарлама арқылы оқытуға және тағылымдамадан өткізуге ниетті», – деді елші.

Франция университеттерімен серіктестік

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Басқарма Төрағасы – Ректор Жансейіт Түймебаев Францияның Қазақстандағы төтенше және өкілетті елшісі Сильван Гиогемен кездесті.

«ҚазҰУ бүгінгі таңда Францияның 23 университеті және ұйымдарымен қарым-қатынас орнатты. Қол қойылған келісім шеңберінде академиялық ұтқырлық және ғылыми-зерттеу жұмыстары белсенді жүргізілуде. Осы орайда, Лотарингия университетімен «Механика және энергетика», «Мұнай-газ

ісі» қосдипломды бағдарламаларын енгізу бойынша табысты ынтымақтастықты ерекше атап өткім келеді. Бұл бағдарламалар студенттерге механика мен энергетика саласындағы теориялық және тәжірибелік білім алуға мүмкіндік береді. 2023/24 оқу жылында 21 ОПҚ және 36 білім алушы ғылыми жобаларды жүзеге асыру мақсатында Франция ЖОО-ларына арнайы барды», – деді ҚазҰУ ректоры.

Өз кезегінде Франция елшісі Сильван Гиоге елдер арасындағы ынтымақтастықты дамытудың маңыздылығын атап өтіп, ғылыми-білім беру саласындағы өзара байланысты нығайтуға дайын екенін білдірді.

Ректор Моңғолия елшісімен кездесті

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Басқарма Төрағасы – Ректор Жансейіт Түймебаев Моңғолияның Қазақстан Республикасындағы елшісі Дорж Баярхумен кездесу өткізді.

Университет басшысы Жансейіт Қансейітұлы болашақта бірлесіп алтайтану бойынша халықаралық конференция өткізуді және Моңғолия ғалымдарын тәжірибе алмасу үшін аталған іс-шараға қатысуға шақырды.

Елші өз кезегінде ҚазҰУ-да жүргізіліп жатқан жұмыстарды жоғары бағалап, Қазақстан мен Моңғолия арасындағы ынтымақтастықты одан әрі нығайтуға мүдделі екенін жеткізді.

«Моңғолия бауырлас Қазақстанмен, оның ішінде

ҚазҰУ-мен ынтымақтастықты арттыруға мүдделі. Екі елдің тарихы және мәдениеті ұқсас, сондықтан біз бір-бірімізге жақынбыз», – деді құрметті қонақ.

Кездесу қорытындысы бойынша тараптар барлық маңызды бағыттар бойынша серіктестікті дамытуға уағдаласты.

Байланысты тереңдету маңызды

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Басқарма Төрағасы – Ректор Жансейіт Түймебаев Жүсіп Баласағұн атындағы Қырғыз ұлттық университетінің ректоры Догдурбек Чонтоев бастаған делегациямен кездесу өткізді.

Құрметті меймандарды қарсы ала отырып, Жансейіт Түймебаев ҚазҰУ-мен ынтымақтастыққа қызығушылық танытқаны үшін ҚҰУ өкілдеріне алғысын білдірді. Сондай-ақ өз сөзінде ЖОО басшысы қонақтарға ҚазҰУ-дың Бішкектегі филиалының қызметі туралы айтып берді.

«2022 жылы 22 мамыр күні Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев пен Қырғыз Республикасының Президенті Садыр

Жапаровтың қатысуымен ҚазҰУ-дың Бішкектегі филиалы ресми түрде ашылды. Бүгінде филиалда 31 студент оқиды, оның ішінде «Құқықтану» мамандығы бойынша – 21; «Ақпараттық технологиялар» мамандығы бойынша – 7; «Биологиялық және сабақтас ғылымдар» (Биомедицина) мамандығы бойынша – 3. Оқу процесі орыс және ағылшын тілдерінде жүзеге асырылады. Оқу аяқталғаннан кейін түлектерге Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың дипломы беріледі», – деді Жансейіт Түймебаев.

Өз кезегінде Ж.Баласағұн атындағы ҚҰУ ректоры Догдурбек Чонтоев екі жетекші жоғары оқу орындары арасындағы байланысты тереңдетудің маңыздылығын атап өтті.

Иран әлемі тарихы зерттелуде

Өз кезегінде Мохсен Фагани ректорға ілтипат білдіргені үшін ризашылығын жеткізді. Консул ҚазҰУ-дағы Арабтану және ирантану орталығының жұмысы одан әрі дамитынына сенім білдірді.

Кездесу соңында ҚазҰУ ректоры консулдың Қазақстан мен Иран арасындағы қарым-қатынастың дамуына қосқан зор үлесін атап өтіп, Мохсен Фаганиге «Әл-Фараби» медалін табыс етті.

Жаңа оқулық таныстырылды

М.Т.Әлімбаев, А.Ж.Шпекбаев, Б.Н.Асылы, М.С.Башимов, Е.Ә.Дүйсенов, А.Н.Есқараев, А.Ж.Жұмағали, Н.Х.Қалишева.

Іс-шараның ашылуында сөз сөйлеген Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Басқарма Төрағасы – Ректор Жансейіт Түймебаев: «Оқу мен білім – сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестегі ең қуатты қару. Біздің міндетіміз – бұл білімді терең және жан-жақты

жеткізу. Кітаптың негізгі мақсаты – болашақ заңгерлерді, мемлекеттік қызметшілерді және құқық қорғау органдарының өкілдерін сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің негіздеріне үйрету ғана емес, оларға қарсы тұрудың нақты құралдары мен әдістерін ұсыну», – деп атап өтті.

Нұрсұлтан
БАЗАРБАЙҰЛЫ

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде «Қазақстан Республикасының Сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаты» атты жаңа оқулықтың тұсау-кесері өтті. Іс-шара 9 желтоқсан – Халықаралық сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес күніне орай ұйымдастырылды.

«Қазақстан Республикасының Сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаты» оқулығы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы мемлекеттік саясатты күшейтуге бағытталған.

Оқулықтың мазмұны «Қазақстанда сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатты қалыптастыру және дамыту», «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясат мемлекет бағыты ретінде», «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаттың саяси-құқықтық негіздері», «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл субъектілері» және т.б. бөлімдерді қамтиды. Авторлары:

Түркі терминологиясының дамуына тоқталды

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-да белгілі тілші-ғалым, Халықаралық «Қазақ тілі» қоғамының ғылым жөніндегі вице-президенті Шерубай Құрманбайұлы «Қазіргі түркі терминологиясы: даму бағыттары, тіл аралық байланыстар» тақырыбында көшбасшылық дәріс оқыды.

нологиясы. Ғылым мен технология ғасырында білім беру, ғылым, мәдениет, өнер, саясат пен экономиканың сан саласында қарым-қатынасты күшейтіп, ынтымақтастықты нығайтуда кәсіби тілдің рөлі барынша артты. Еларалық қатынастарда оның қажеттілігі бірінші орынға шықты. Себебі заманның өзі ғылым мен технологияның ғасыры. Ұлттың тілі технология мен ғылымның тілі болмайынша, ол тілдің сұранысқа ие болуы өте қиын», – деді Шерубай Құрманбайұлы. Сондай-ақ ол өз дәрісінде жиналғандарға тіл аралық байланыс пен тілдің стильдік тармақтары және бүгінгі түркі терминологиясының даму бағыттары жайлы мол мағлұмат берді.

Айнұр АҚЫНБАЕВА

Жиынды ашқан Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ ректоры Жансейіт Түймебаев ғалымды 60 жасқа толған мерейтойымен құттықтап, ізгі тілегін білдірді.

Өз кезегінде профессор Шерубай Құрманбайұлы жиналғандарға тағылымды дәріс оқыды. «Қазіргі түркітанудағы негізгі мәселенің бірі – бүгінгі түріктекті халықтардың терми-

Ұлт тарихын жаңа бағытта зерделеуші

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Басқарма Төрағасы – Ректор Жансейіт Түймебаев ғалым, ардагер оқытушы, тарих ғылымының докторы, профессор Гүлжауһар Көкебаеваны 70 жылдық мерейтойымен құттықтады.

Жүздесуде Жансейіт Түймебаев университеттегі табанды еңбегі үшін және білікті тарихшыларды тәрбиелеп, жоғары білім сапасын арттыруға өлшеусіз үлес қосқаны үшін құрметті профессорға алғысын жеткізді.

«Сіз бұл белеске білікті тарихшы маман, өнегелі ғалым-ұстаз ретінде үлкен жетістіктермен көтерілдіңіз. Қара шаңырақ ҚазҰУ-дың тарих

факультетін үздік бітіріп, үлкен ғылым жолына түстіңіз. Бүгінде университеттің профессоры ретінде мол тәжірибеңізді жастарға үйретіп, ауқымды ғылы-

ми жобаларды іске асырып отырсыз. Ұлт тарихын жаңа бағытта зерделеу, оқулықтар мен оқу-әдістемелік құралдарын шығардыңыз. Екінші дүниежүзілік соғыс тарихын терең зерттеп, мазмұнды монографиялар жаздыңыз. Сіздің мектебіңізден тәлім алған ізбасар шәкірттеріңіз Қазақстанмен қатар, шетелдерде жемісті еңбек етіп жүр», – деді ректор.

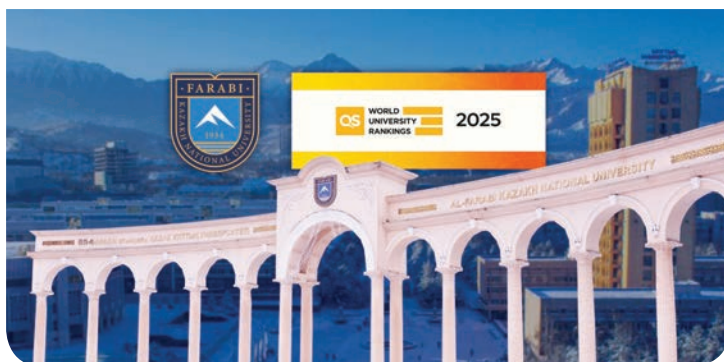
Өз кезегінде Гүлжауһар Көкебаева ілтипат білдіргені үшін білім ордасының басшылығына ризашылығын жеткізіп, білікті тарихшыларды даярлау бойынша университетте жүргізіліп жатқан жұмыстар туралы айтты.

Нұрсұлтан ЖЕКСЕНБАЕВ

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті даму мақсаттары саласындағы жетістіктері бойынша әлемнің үздік 500 университетінің қатарына енген жалғыз жоғары оқу орны болып қала отырып, Қазақстанның жетекші университеті мәртебесін тағы да растады.

QS Sustainability халықаралық рейтингінде ҚазҰУ қазақстандық жоғары оқу орындары арасында әдіснаманың тоғыз негізгі индикаторының жетеуі бойынша ең жоғары нәтижелерді көрсетті: басқару моделі (10%), тең жағдай жасау (10%), білім алмасу (10%), түлектердің жұмысқа орналасуы (10%), денсаулық және әл-ауқат (5%), қоршаған ортаны қорғау саласындағы тұрақты даму (20%), қоршаған ортаны қорғау саласындағы зерттеулер (25%). ҚазҰУ «Басқару моделі» (231-

QS Sustainability рейтингінде көшбасшы

орын) және «Білім алмасу» (269-орын) индикаторлары бойынша ерекше жоғары орынға ие болды. Бұл жетістік университеттің БҰҰ-ның тұрақты даму жөніндегі «Академиялық ықпал» бағдарламасының жандандықхабы ретіндегі белсенді

қызметінің арқасында мүмкін болды.

ҚазҰУ ұжымын лайықты жетістіктерімен құттықтаймыз және жаһандық деңгейде орнықты дамуды ілгерілетуге қосқан үлесі үшін алғыс айтамыз!

Гүл ҚҰТТЫБЕКҚЫЗЫ

Мемлекеттік сыйлықтар тапсырылды

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің оқытушылары мен докторанты Мемлекеттік «Дарын» жастар сыйлығының және «Тәуелсіздік ұрпақтары» гранттар конкурсының жеңімпазы атанды.

Биылғы «Дарын» сыйлығының жеңімпаздары «Әдебиет», «Ғылым», «Дизайн және бейнелеу өнері», «Журналистика», «Классикалық музыка», «Креативті бастамалар», «Спорт», «Театр және кино», «Эстрада», «Халық шығармашылығы» номинациялары бойынша таңдалды.

Соның ішінде «Ғылым» номинациясы бойынша Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың Электрхимиялық өндіріс технологиялары зертханасының меңгерушісі, доцент Фёдор Мальчик «Дарын» сыйлығының иегері атанды.

Ал «Әдебиет» бағыты бойынша «Дарын» сыйлығы журналистика факультетінің докторанты, ақын Бауыржан Әлқожаға берілді.

Ал «Тәуелсіздік ұрпақтары» грантының жеңімпазы ретінде үздік жобаларды ұсынған 30 жас қазақстандық таңдалды. Солардың қатарында оқу ордасының екі оқытушысы – механика-математика факультетінің аға оқытушысы Бірлік Сағитжанов пен химия факультетінің оқытушысы Қанат Бекназаров бар. Қос оқытушы «Ғылым» бағыты бойынша жеңіске жеткен.

Айта кетейік, «Тәуелсіздік ұрпақтары» конкурсының әр жеңімпазына 3 млн теңге көлемінде жүлде берілді.

Гүл БАЯНДИНА

Ержан АШЫҚБАЕВ, Қазақстан Республикасының Америка Құрама Штаттарындағы елшісі:

ҚазҰУ түлегі екенімді мақтан етемін

Құрметті Жансейіт Қансейітұлы, сізді және Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің оқытушы-профессорлық құрамын, білім алушыларды еліміздің білім мен ғылым саласындағы іргелі оқу орнының 90 жылдық мерейтойымен шын жүректен құттықтаймын!

Бұл мерейтой – киелі университеттің тарихындағы маңызды белес қана емес, сонымен бірге егемен Қазақстанның білім мен ғылым саласындағы айрықша мәні бар оқиға. Қазіргі таңда еліміздің басты ағарту ордасы тәрбие мен рухани құндылықтың қайнар көзі, болашаққа бағытталған жаңашылдық пен ізденістің орталығы болып отыр.

Университет жетекші білім ордасы ретінде алдағы уақытта да өскелең ұрпақты тәрбиелеу, ел дамуына қажетті кәсіби мамандар даярлау жолында өз рөлін жалғастырып, көрнекті ұстаздар мұрасын лайықты түрде жалғастыратынына сенімдімін.

Өз басым альма-матер қабырғасында алған білім менің өмірімдегі маңызды кезеңдер мен жетістіктердің бастауы болғанын әрдайым атап, ҚазҰУ түлегі екенімді мақтанышпен айтамын.

Құрметті Жансейіт Қансейітұлы, еліміздің қоғамдық-саяси істеріне қосқан елеулі үлесіңіз бен тынымсыз еңбегіңіздің жемісін көре беруіңізге тілектеспін.

Орайлы сәтті пайдалана отырып, сізге және университет ұжымына зор денсаулық пен қажымас қайрат, жаңа бастамаларда тек сәттілік серік болуын тілеймін!

Мұрат ЖҰРЫНОВ, академик:

Ғылым елдің келешегін айқындайды

Қара шаңырақ ҚазҰУ-дың 90 жылдық мерейтойы құтты болсын! Еліміздегі іргелі оқу орны басшылығын, атап айтқанда қайраткер тұлға, мемлекетшіл азамат, көрнекті ғалым Жансейіт Қансейітұлы басқарып отырған үлкен ұжымды, білім алушылар мен қызметкерлерді осынау мерейтоймен шын жүректен құттықтаймын!

ҚазҰУ – елімізге танымал мүйізі қарағайдай ғалымдарды тәрбиелеп өсірген құтты мекен. Бәріміз аса құрметпен қарайтын ғылым ордасы. Сондықтан бұл университеттен білім алуға құштар жастар өте көп. Білуімше, мұнда 25 мыңнан астам студент білім алады екен. Шетелден келіп оқып жатқан жастар қаншама. Жыл озған сайын ҚазҰУ-дың халықаралық беделі көтеріліп келеді, оны өз көзіммен көріп отырмын. Білім ошағымен арадағы қарым-қатынасым ертеден жақсы. Өзім Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің құрметті профессорымын. Жылт еткен жаңалығына әрдайым қуанып отырамын. Оқу ордасында танымал тұлғалар, көрнекті ғалымдар, мемлекет және қоғам қайраткерлері ұстаздар мен білім алушыларға дәріс оқитын бір тамаша дәстүр бар. Жолым тускенде, арнайы шақырғанда

көшбасшылық дәрісін мен де оқып тұрамын. Күні кеше ғана Бірімжанов оқуларына қатысып, оқу ордасының соңғы жетістіктеріне куә болып қайттым. Жүрекжарды тілегімді айттым.

Өздеріңіз білесіздер, қазір ғылым мен білімнің заманы. Инновация дегеніңіз адам өмірімен тығыз астасып кетті. Сондықтан ел болашағы – жастарымыз өте білімді болуы керек, ғылымға бет бұрғаны абзал. Өйткені ғылым елдің келешегін айқындайды, экономиканы алға сүйрейді, халықтың әл-ауқатын арттырады. Осы орайда, ҚазҰУ – білім мен ғылымның локомотиві. Жастарды оқытып, тәрбиелеп жатқан оқытушыларға, ғалым-ұстаздарға бақ-береке, күш-жігер, мықты денсаулық тілеймін. Шаршамаңыздар, биік межеден көрініңіздер деген тілек айтқым келеді.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Басқарма Төрағасы – Ректор Жансейіт Түймебаев шетелдік студенттермен кездесу барысында қазақ тілін үйренген шетелдік студенттерге ризашылығын білдіріп, тіл үйренуге қызығушылық танытқан барлық жастарға Қазақстанда қолайлы жағдай жасалғанын атап өтті. Сондай-ақ ректор шетелдік студенттерді университеттегі қоғамдық және мәдени шараларға белсенді қатысуға шақырды. Университетімізде оқып жатқан шетелдік студенттерге қазақ ағылшын сөздігін және түркі тілдеріне ортақ сөздер жинағын сыйға тартып, қазақ тілінде терең білім алып шығуларына тілектес екенін білдірді.

«Қазақ тілі – өте әдемі тіл»

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-да оқу үшін «Флагман» бағдарламасы бойынша АҚШ-тан арнайы келген Хлоя Эджингтон мен Эрл Алган қазақ тілінде еркін сөйлейді. Хлоя Эджингтон 2020 жылы Висконсин-Мэдисон университетіне оқуға түсіп, қазақ тілін сол білім ордасында үйрене бастаған. Кейін Қазақстанға келіп, 4-курсты ҚазҰУ-да жалғастырды. Бүгінде Хлоя Эджингтон ҚазҰУ-дың филология факультетінде «Флагман» бағдарламасы арқылы келген шетелдік студенттерге сабақ береді. Хлоя Эджингтон бес тілде еркін сөйлейді.

«Мен Америка Құрама Штаттарының азаматымын, Вирджиния штатында тудым. Қазір Алматы қаласында тұрып жатырмын, ҚазҰУ-да «Флагман» бағдарламасы бойынша ассистент болып сабақ беруге көмектесемін. Өткен жылы осы университетте қазақ және орыс тілдерін оқыдым. Өлі де үйреніп жүрмін. Оның алдында үш жыл Висконсин-Мэдисон университетінде осы тілдерді оқыған болатынмын. Менің ол жақтағы ұстазым Гүлнәр апай қазір Висконсин-Мэдисон университетінде ағылшынша сөйлейтін адамдарға арналған оқулық жазып жатыр. Қазақстанға қазақ және орыс тілдерін үйрену үшін келдім. Мен әртүрлі тілдерді білгім келеді. Басқа елдердің адамдарымен араласып, танысқым келеді, басқа елдерде тұрғым келеді. Сондықтан қандай да болсын тілді үйренуге құштармын. Менің анам неміс тілін үйретті, қазір түркі тілдерін меңгергім келеді, мысалы, қазақ тілінен басқа, өзірбайжан тілін де үйренудемін. Мені басқа елдердің тілдері өте қатты қызықтырады. Ағылшынша сөйлейтін адамдарға

түркі тілдерінде сөйлеу өте қиын, өйткені АҚШ-та қазақ, өзбек, татар тілдерінде ешкім сөйлемейді. Мектептерде ағылшын, неміс, испан, француз сияқты еуропалық тілдер ғана оқытылады. Маған осындағы университет мұғалімдері бұл жағынан жақсы көмек көрсетті. Алға қойған мақсатым – қазақ және орыс тілдерінен ағылшын тіліне аудармашы болғым келеді. Қазақ тілін өзірше орташа үйрендім, бірақ әлі жетілдіремін деп ойлаймын. Қазір Америкадан тоғыз айға тіл үйрену үшін осында оқуға келетіндерге көмектесіп жүрмін. Сонымен қатар өзім де білімді жетілдіремін. Қазақ отбасында тұрамын. Ол тілді ғана емес, жергілікті халықтың тарихын, мәдениетін, салт-дәстүрлерін біліп, үйрену үшін өте маңызды. Бірақ қазақ тілі – өте әдемі тіл, тарихи тіл. Мемлекеттік тілде сөйлейтін адам барлығымен жақсы қарым-қатынас орната алады. Ал университет туралы айтсам, біріншіден, оның орналасқан жері әдемі. Екіншіден, оқу орнының ұстаздары өте беделді. Мен Қазақстанда екі жыл тұрдым. Жергілікті тұрғындар өте кеңпейіл, қонақжай. Оларға алғысымды айтамын. Қазақстан менің екінші үйім сияқты, әлі де осында тұрып өмір сүргім келеді», – дейді Хлоя Эджингтон.

«Флагман» бағдарламасы бойынша Қазақстанға Америка Құрама Штаттарынан қазақ тілін үйренуге келген Эрл Алган – Индиана университетінің студенті. Қазір ол 4-курсты ҚазҰУ-да жалғастыруда. Америкалық студент қазақ, түрік, орыс тілдерін меңгерген. Эрл Алган қазақ тілін тереңдеп оқуға жағдай жасап жатқан оқу ордасына және жан-жақты қолдау көрсетіп отырған оқы-

тушыларына университет газеті арқылы алғысын білдірді.

«Мен Аризона штатында туып-өстім. 2020 жылы Индиана университетіне оқуға қабылдандым, онда екі мамандық бойынша – халықаралық қатынастар және фольклорды оқыдым. Сонда жүргенде орыс және қазақ тілдерін кәсіби деңгейде оқытатын «Флагман» бағдарламасы туралы естідім. Менің университетімде қазақ тілі сабағы беріледі, сөйтіп, екі жыл бұрын қазақ тілін үйрене бастадым. Сол бағдарлама арқылы бүгінде ҚазҰУ-дың филология факультетінде оқып жүрмін. Қазақ тілі маған ұнайды. Синонимдері көп, мән-мағыналы астарлы сөздерге бай, адам өз ойын еркін жеткізе алады. Сондай-ақ үйлесімді мақал-мәтелдер, тәрбиелік мәні бар дана сөздер көп, осы жағы маған қатты ұнайды. Мен алдымен түрік тілін үйренгенмін, қазақ тілі мен түрік тілінде ұқсас сөздер көп, сондықтан қазақ тілін игеру маған аса қиын болған жоқ. Осындағы қазақ достарыма ризамын, біз сабақтан тыс кездерде бірге футбол ойнаймыз, қайда болсақ та, тек қазақ тілінде сөйлесеміз. Халықаралық қатынастар факультетінде оқып жатқандықтан, арманым – Орталық Азиядағы мемлекеттердің біріне елші болып келу. Егер елші болу қолымнан келмесе, университетте жұмыс істейтін шығармын, мүмкін, аудармашы болармын деген ойым бар. Қазақстанда тұрып жатқанымна қуаныштымын, мені армандарыма жетелеген университетке ризамын», – деп Эрл Алган өз ойларын ортаға салды.

Тәуелсіздік – біздің ұрпақтың бағына бұйырған үлкен бақыты, халқымыздың мәңгілік құндылығы. 1991 жылы 16 желтоқсанда Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің жетінші сессиясында Парламент депутаттары «Қазақстан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігі туралы» конституциялық заңын қабылдады.

Асқақ арман мен қайсар рух жемісі

1991 жылы 16 желтоқсанда әлем картасында жаңа, жас – Қазақстан Республикасы пайда болды. Қазақ елі ғасырлар бойы ата-бабаларымыз арман еткен тәуелсіздікке қол жеткізді. Тәуелсіздік мерекесі әр жылдың 16 желтоқсанында атап өтіледі. Егемендігін алған еліміздің өз президенті, ұлты мен ұлысы, салты мен дәстүрі, мәдениеті мен экономикасы болды. Сөйтіп, 1991 жылы 16 желтоқсан республиканың Тәуелсіздік күні ретінде бүкіл әлемге танылды. Бұл – қазақ тарихындағы ғасырлар бойы аңсаған арманның орындалған күні. Тәуелсіздік – ең алдымен, қазақ халқының бостандыққа ұмтылған асқақ армандары мен қайсар рухының жемісі.

Қазақстан 1991 жылы 21 желтоқсанда ТМД-ға қосылғанын мәлімдеп, Алматы декларациясына қол қойды. Мемлекеттің тәуелсіздігін қамтамасыз ету мақсатында 1992 жылғы қаңтарда еліміздің ішкі істер әскері құрылды.

Қазақстанның тәуелсіздігін ресми түрде алғаш 1991 жылы 26 желтоқсанда АҚШ мойындады, одан кейін Қытай, Ұлыбритания, Моңғолия, Франция, Жапония, Оңтүстік Корея, Иран Ислам Республикасы және т.б. мемлекеттер мойындады. Түркия алғаш болып Қазақстанда өз елшілігін ашты. Тәуелсіз мемлекетке айналу қазақ халқына үлкен серпіліс, күш берді, республикамыздың өз еркімен алға ұмтылуына, мемлекет болып өркендеуіне дара жол ашылды.

Қазақстан 1992 жылы 2 наурызда БҰҰ-ның тұрақты мүшесі атанды. БҰҰ-ның 46-шы сессиясының шешімімен ұйымның 168-ші мүшесі болып тіркелді. 1992 жылғы 4 маусымда Жоғарғы Кеңестің сессиясы республиканың жаңа Мемлекеттік Туы мен Елтаңбасын бекітті. Сол жылы 11 желтоқсанда Мемлекеттік Әнұранның мәтіні бекітілді (2006 жылы 7 қаңтарда «Мемлекеттік рәміздер туралы» жарлыққа толықтырулар мен өзгерістер енгізілді).

Сонымен қатар Халықаралық валюта қорына, Халықаралық реконструкция және даму банкіне, Дүниежүзілік банктің, Халықаралық даму ассоциациясының, Инвестицияға кепілдік беретін көпжақты агенттіктің, Инвестициялық таластарды шешу жөніндегі халықаралық орталықтың, Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының мүшесі болды. Дүниежүзі қазақтарының басын біріктіру мақсатында Қазақстанда 1992-2017 жылдар аралығында шақырылған бес құрылтайдың тарихи маңызы ерекше. Бұл басқосу қазақ халқының жаңа мыңжылдыққа біртұтас ұлт ретінде нық қадам басқанының белгісі болды.

Ұлттық валюта – теңге 1993 жылы 15 қарашада айналымға енді. Қай елдің болсын валютасы сол елдің заманауи саяси-экономикалық жағдайын және жаһандық дәрежесін сипаттайды. Жаңа, тәуелсіз Қазақстан Республикасы халықтың жаңа тиімді тұрмысын қалыптастыру жолындағы күрделі экономикалық реформаларды сәтті жүзеге асыра алды.

Ал Семей ядролық полигонының жабылуы Қазақстан тарихында ғана емес, тұтас адамзаттың тарихында маңызды орын алды. Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас ассамблеясы Қазақстанның бірінші президентінің ядролық қарудан бас тарту жөніндегі ұсынысын мақұлдап, 29 тамызды «Халықаралық ядролық қару-жараққа қарсы күрес күні» деп жариялады. Қазақстан әлемдегі ауқымы жөнінен төртінші ядролық арсеналдан өз еркімен бас тартты. Сондай-ақ Қазақстан ТМД-да алғашқылардың бірі болып ядролық қаруды таратпау туралы шартқа және ядролық сынақтарға тыйым салу туралы шартқа қосылды. Ал 1994 жылы ядролық қаруды Қазақстан аймағынан мүлдем жоюға келісті.

Сонымен қатар тәуелсіз Қазақ елінің ішкі сая-

сатында елдің тұтастығын нығайтып, нарықтық экономикаға көшу, көпұлтты елдің бірлігін сақтауда барлық мүмкіндіктерді пайдалану міндеті тұрды. Ал сыртқы саясаттағы басты міндеттер қатарында Қазақстанның дүниежүзі елдерімен байланыстарын дамытып, алдыңғы қатарлы өркениетті мемлекеттердің қатарында болу және елдің қауіпсіздігін қорғау, әлемде бейбітшілікті сақтай отырып, ядролық соғысты болдырмау тұрды. Қазақ елі халқының ерік-жігері осындай аса маңызды міндеттерді жүзеге асыруға бағытталды. Шетелдермен бейбіт қарым-қатынас орнатқан, абыройы асқақ, оңы мен солын ажырататын елге айналды. Мәселен, табысты жүргізілген сыртқы саясаттағы жетістіктердің арқасында Қазақ елі БҰҰ, ЮНЕСКО, ЕҚЫҰ, ИКҰ және т.б. беделді халықаралық ұйымдардың мүшесіне айналып қана қоймай, мемлекетаралық қарым-қатынастарда да еліміздің мәртебесін көтеретін саяси оқиғаларға, тарихи кезеңдерге де бастамашы болды. Астана қаласында 2010 жылы 1-2 желтоқсан күндері ҚР төрағалығымен ЕҚЫҰ-ның 56 мемлекетінің басшылары елордамызда бас қосып, бірауыздан Астана доктринасын қабылдады. Қазақстанда 2011 жылы алғаш рет қысқы Азия ойындары өтті. Қазақстанның намысын қорғаған спортшылар 70 медаль иеленді. Олардың 32-сі алтын, 21-і күміс және 18-і қола. Қазақ елінде 2017 жылы 10 маусым мен 10 қыркүйек аралығында Астана қаласында өткен EXPO-2017 көрмесін тамашалауға төрткіл дүниеден 3 миллион адам келді. Ал көрмені өткізуге 115 мемлекет пен 22 халықаралық ұйым қатысты. Осындай және тағы басқадай тарихи оқиғалар еліміздің халықаралық деңгейдегі үлкен беделінің нәтижесі.

Гүлнар БЕСТІБАЙҚЫЗЫ,
т.ғ.к., профессор

25 қазан 1990 жылы «Тәуелсіздік туралы» декларация қабылданған күн ретінде тарихтан белгілі. Осы норма ҚР «Тәуелсіздік туралы» заңының қабылдануына негіз болған басты құжат. Қазіргі жас буын аталған мереке бойынша көптеген мәселе бар екенін айтып жүр. Біріншіден, ол қалай мемлекеттік мереке болып енді? Екіншіден, бұрын болған мемлекеттік мереке неге араға бірнеше жыл салып мереке ретінде тойланбай келген? Бұл сұраққа сан қырлы жауап қайтаруға болады. Мемлекеттік биліктің саясаты, елдегі әлеуметтік ахуал т.б. деген сыңайлы.

Егер заңгер ретінде қарастыратын болсақ, онда «Қазақстан Республикасындағы мерекелер туралы» Қазақстан Республикасының 2001 жылғы 13 желтоқсандағы №267-II Заңының 3-бабында мерекелер қатарында Тәуелсіздік күні туралы мереке алынып тасталынған еді. Сондықтан бұрынғы мемлекеттік мереке болып тойланып келген 25 қазан – Республика күні бірнеше жыл бойы ұмыт бола жаздаған ұлтымыздың ең басты мерекесі.

Дегенмен Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне кинематография, мәдениет және мерекелер мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы ҚР Заңы 2022 жылғы 29 қыркүйектегі №143-VII ҚРЗ. 2-бап Ұлттық мерекелер. «Қазақстан Республикасындағы ұлттық мереке – 25 қазанда атап өтілетін «Республика күні» болып табылады» деген өзгертулер мен толықтырулар енгізу нәтижесінде бұрынғы мемлекеттік мереке қайтадан оралып отыр.

Алғашқы мәселе бойынша Қазақстан Республикасы өзінің егемендігін 1991 жылғы 16 желтоқсанда қабылданған ҚР «Мемлекеттік тәуелсіздігі туралы» ҚР конституциялық заңы негізінде әлемге паш етті. Осы негізде «Тәуелсіздік күні» деп, осы заң қабылданған күні мемлекеттік мереке қатарына қосылды. Мағынасы мен мәні жағынан бір-бірінен ажырағысыз осы екі қос норма Қазақ мемлекеті үшін ұлттық мәні зор заңнама. Оның қайсысы басым болу керек деген мәселе емес, қазақтың рухын, мәдениетін, салт-санасын егемендігіне қол жеткізуге негіз болған бастама, әрине, ол алғашқы декларация.

«Тәуелсіздік туралы» декларация қабылданғаннан кейін 1991 жылдың 15 наурызында Қазақ КСР Президенті «Наурыз мейрамы туралы» жарлығына қол қойды. Жарлыққа сәйкес, көктемгі күн мен түннің теңелу күні 22 наурыз – Наурыз мейрамы деп жарияланады. Жарлықтың мақсаты – жалпыадамзаттық құндылықтарды бекіту, республика халықтарының достығын, бауырластығын нығайту, халықтық дәстүрлерді жаңғырту болып жарияланды. Қазақ халқының ұлттық мейрамы – Наурыз туралы норма да осы «Тәуелсіздік туралы» декларацияны қабылдаған-

Бейбітшілік пен жасампаздық бірлігі

нан кейін ғана заңдық негіз алып, мемлекеттік деңгейде тойлана бастады.

1989 жылы 22 қыркүйекте «Қазақ КСР-де тілдер туралы» заңы қабылданды. Онда қазақ тіліне – мемлекеттік, ал орыс тіліне – ұлтаралық қатынас тілі, түрлі ұлт топтары тілдеріне жергілікті ресми тіл мәртебелері берілді. Тілдердің қықтылығын орнату үшін Қазақ КСР Министрлер Кеңесі 1989 ж. 12 желтоқсанда, 1990 ж. 22 наурызда, 13 сәуірде, 22 мамырда, 3 және 6 шілдеде «Қазақ КСР-де тілдер туралы» заңды күшіне енгізуге дайындау туралы алты рет қаулы қабылдаған.

Алайда осы өтпелі кезеңдегі заңдар мен тәуелсіздік туралы декларациялар, жарғылар, заң нормалары, оны зерттеген заңгер ғалымдар мен олардың еңбектері туралы мағлұматтарды жастарға жеткізу үшін аталған ақтаңдақтарды әлі де болса терең зерттеуді қажет етеді.

Осы тұста докторлық диссертация тақырыбын осындай құнды тарихи құқықтық реформалардың қайдан, қалай шыққандығы, оның шығуына себеп болған заңгер, қоғам қайраткерлері, оның Қазақ елі үшін атқарған еңбектерін тарих беттерінен қайта зерттеп, құқықтық баға берілуі керек. Жаңа мемлекет орнату оңай шаруа емес. Оны жастарымыз, кейінгі ұрпақ түсіну үшін ХХ ға-

сыр басындағы қазақ зиялыларының қазақ автономиясын құру барысында қабылдаған нормативтік-құқықтық актілері мұрағаттардан табылып, көпшілікке жету үшін аталған тақырыптар аясында қазіргі көзқарастағы тәуелсіз Қазақ мемлекетінің жастары зерттеп, құқықтық бағасын беру керек деп ойлаймыз. Осы орайда, болашақ докторлық зерттеу тақырыптарын таңдау барысында 1990 жылғы «Тәуелсіздік туралы» декларация, 1991 жылғы «Тәуелсіздік туралы» заңы, оның қабылдану процесі мен негіз болған себептер мен салдары толық, жан-жақты зерттеліп, құқықтық тұрғыдан талдауды қажет етеді.

Алдағы жылы Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ заң факультетінің ашылғанына 70 жыл толғалы отыр. Осы орайда, әріптестеріме, заң факультетінің барлық магистранттар мен докторанттарына осы аталған тақырыптар аясында диссертация тақырыбының тізбесін жасауды ұсынамыз. ҚР Конституциясы мен өзге де барлық заңдарының қалыптасуы мен дамуына негіз болған «Тәуелсіздік туралы» декларация мен «Тәуелсіздік туралы» заңы аясында ізденушілерді зерттеу жұмыстарына тарту, ғылыми еңбектеріне арқау болатын өзекті тақырыпты зерттеуге шақырамыз.

Нұрмұхамед МЫРЗАТАЕВ,
PhD докторы

Жұмақан АРЫНОВ,
т.ғ.к. аға оқытушы

Нашу редакцию посетил доктор юридических наук, профессор, лауреат премии имени Ч.Валиханова в области науки, стипендиат программы Фулбрайт конгресса США Касым Мауленов, чтобы поздравить руководство, ученых, преподавателей и студентов с 90-летним юбилеем КазНУ. Касым Мауленов выпускник юридического факультета КазГУ (1977 г.), аспирант (1979-1982 г.) работал преподавателем, доцентом, зам. декана юридического факультета (1982-1987 г.). В студенческие годы активно занимался спортом – победитель Спартакиады вузов Казахской ССР (1974 г.), X Всесоюзной Универсиады (1974 г.), бронзовый призер первенства ЦС ДСО «Динамо» среди молодежи (1974 г.), финалист Спартакиад вузов Казахской ССР (1976 - 1977 г. г.), финалист Всесоюзных Универсиад (1976 - 1977 г. г.), бронзовый призер Спартакиады десантных войск САВО (1977 г.), финалист первенства РС ДСО «Спартак» (1978 г.). В ходе беседы Касым Сырбаевич рассказал о истории студенческого бокса нашего университета.

чемпионом первенства СССР среди юношей (1972 г.), чемпионом Спартакиады народов Казахстана (1974 г.), победителем X Всесоюзной Универсиады (1974 г.), призером Спартакиады десантных войск САВО (1977 г.). В своей профессиональной деятельности Владимир Сомкин стал полковником КНБ РК.

– В эпоху СССР, кто из известных наставников в

имени Е.А.Букетова. Заочное отделение юридического факультета окончил Каримжан Абдрахманов, победитель чемпионата СССР (1984 и 1990 годы), бронзовый призер чемпионата Европы и Кубка мира (1985 год).

Огромный вклад внесен Абдысаланом Нурмахановым в достижения казахстанских боксеров независимого периода. Он был главным тренером национальной сборной Казахстана по боксу с 1993 по 1997 годы. Как известно, Казахстан впервые выступил как суверенное, независимое государство на Олимпийских играх в Атланте в 1996 году, и именно Абдысалан Нурмаханов вывел казахстанских боксеров на ринг Олимпиады в Атланте. Дебютируя на Олимпийских играх 1996 года в Атланте, сборная Казахстана добилась отличных успехов, завоевав 4 медали и заняв 3-е место в неофициальном командном зачете вслед за Кубой и США.

В Атланте на Олимпийских играх выдающегося результата достиг Василий Жиров, ставший не только олимпийским чемпионом, но и обладателем самого почетного приза Олимпийских игр – Кубка Вэла Баркера, которым за всю историю олимпиад владели боксеры всего 8-и стран мира. На Олимпиаде в Атланте Болат Жумадилов был награжден серебрянной, а Ермахан Ибраимов и Болат Ниязымбетов – бронзовой медалью. Следует отметить, что выпускником юридического факультета КазНУ является Ермахан Ибраимов олимпийский чемпион Сиднея.

В разные годы тренерами по боксу в советский период в КазГУ работали мастера спорта СССР: Борис Тычинин и Асет Бейсембеков, а также Марк Судман. В настоящее время со студентами успешно работает Бахыт Байкубаев – заслуженный тренер РК. Достижения боксеров – выпускников КазНУ имени Аль-Фараби в государственной, производственной, научной и общественной деятельности доказывает, что занятие этим мужественным видом спорта не приносит вреда здоровью и позволяет спортсменам добиваться значительных высот в своей профессиональной и личной жизни.

– Касым Сырбаевич, что бы пожелали коллегам, студентам в преддверии 90-летия родного alma mater?

– С глубоким уважением и гордостью хочу отметить выдающиеся достижения КазНУ им.Аль-Фараби. На протяжении 90 лет университет демонстрирует лидерские позиции в области образования, подготовки высококвалифицированных специалистов и научно-исследовательской деятельности. От всего сердца поздравляю коллектив университета, студентов с юбилеем и желаю профессорам и преподавателям дальнейших успехов, научных прорывов и значительных достижений в их благородном деле. Пусть каждый студент, выходящий из стен университета, будет не только образованным, но и глубоко воспитанным человеком.

– Спасибо!

**Беседовал
Каиржан ТУРЕЖАНОВ**

Касым МАУЛЕНОВ, профессор:

КазГУ всегда был кузницей чемпионов

*Братья Омаровы:
Махмуд, Максуд и Рашид*

Е.Ибраимов, В.Жиров и К.Мауленов

верситетской секции тянулись к нему.

– Есть ли среди боксеров тех лет, кто достиг таких высот в науке, что их достижения вызывают восхищение?

Да, многие достигли определенных высот и в науке. У Геннадия Рожкова есть рекорд, который смело можно поместить в Книгу рекордов Гиннеса – 9 его учеников-боксеров студентов КазГУ разных лет, среди них мастера спорта СССР и кандидаты в мастера спорта СССР, стали академиками и докторами в различных сферах науки. Я хотел бы выделить двух его учеников, ставших лауреатами Госпремии РК в области науки: Мурата Сабитова – доктора философских наук, профессора и Михаила Наурызбаева – доктора химических наук, профессора.

Среди докторов наук я бы выделил Лазаря Керимова – доктора педагогических наук, профессора, Рахима Койшыбаева – доктора физико-математических наук, профессора, Камалбая Марданова – доктора философских наук, профессора, Зайлаги Кенжалиева – доктора юридических наук, профессора, Канатбека Досалиева – доктора юридических наук, профессора, директора Южно-Казахстанского колледжа права и

отраслевых технологий. Мы с моим младшим братом – Газизом Сырбаевичем защитили докторские диссертации по юридическим наукам, а также получили ученые звания профессоров. Более 40 учеников Г.Ф.Рожкова защитили кандидатские диссертации: Сабит Таиров – кандидат экономических наук, экс-посол Республики Казахстан в Иране, Култай Джакупбаев – кандидат экономических наук, долгие годы работал заведующим отделом в Госплане Казахской ССР, а также в Аппарате Президента и Правительства РК, Чатай Дуйсебаев – кандидат экономических наук, профессор, ректор Алматинской коммерческо-финансовой академии, Булат Жусупбеков – кандидат химических наук, Тлеугабыл Абайдельдинов – кандидат юридических наук и др.

Выпускник геофака КазГУ Владимир Ложкин пришел в секцию бокса к Г.Ф.Рожкову школьником и стал мастером спорта СССР, чемпионом КазССР. Другой ученик Г.Ф.Рожкова – Аинды Галаев окончил юридический факультет КазГУ. Он стал финалистом Спартакиады вузов КазССР, победителем Всесоюзного юношеского турнира в г.Стерлитамаке (1972 г.). Выпускник юрфака КазГУ Владимир Сомкин – мастер спорта СССР. Он стал

КазГУ занимался подготовкой боксеров? Кто из тренеров воспитал наибольшее количество выдающихся спортсменов?

– Хотел бы особа отметить значительный вклад Абдысалана Нурмаханова в развитие бокса на кафедре физического воспитания КазНУ имени Аль-Фараби. Он проработал более 12 лет во фламане высшей школы республики. Его воспитанники-студенты стали не только чемпионами и призерами первенств Казахстана и СССР, а также руководителями республиканских государственных органов управления, министерств и ведомств, а также национальных компаний страны. Абдысалан Нурмаханов проявлял постоянную заботу о своих боксерах студентах. В тот период на юридическом факультете учился Валентин Юнусов – финалист молодежного первенства мира в Бухаресте 1985 года, финалист Кубка СССР 1986 года. На дневном отделении философско-экономического факультета успешно учился Нурпеисов Боранкул, чемпион Всесоюзной Универсиады (1981 и 1984 гг.), чемпион первенства Казахской ССР (1983 года). Нурпеисов Боранкул успешно защитил кандидатскую диссертацию и сейчас работает доцентом КарГУ

Foreign Students at KazNU Higher School of Medicine

Al-Farabi Kazakh National University's Higher School of Medicine has been a popular choice for foreign students. A great number of young people from various countries are making a commitment to study medicine here, as well as other healthcare related specialties, in the aspiration to become medical professionals. I've had the privilege of teaching international medicine students, which has taught me a lot, and here are my observations from this enriching experience.

The geography of international students is diverse: India, Afghanistan, Pakistan, Bangladesh, Yemen, Egypt, Jordan, Iran, Turkey, Kenya, Tanzania – in my experience solely! The choice in favour of Al-Farabi Kazakh National University's Higher School of Medicine is usually made by the students in view of its high international ranking. There is a number of international students who have won a scholarship offered by the government of the Republic of Kazakhstan (Bologna process and academic mobility center MES RK) which includes a full tuition waiver and a stipend. For many, this scholarship was a ticket into the world of higher education as otherwise they wouldn't have been able to pursue their studies. Not only because of financial considerations, but also due to other, very serious hurdles.

For instance, for female students from Afghanistan the option to get higher education is off the table after the Taliban banned girls from universities. On December 20, 2022, the minister for higher education announced an order "suspending the education of females until further notice" following an earlier directive that banned girls from school beyond sixth grade. These actions by the Taliban made Afghanistan the only country in the world with restrictions on female education. Deewa, a 24-year-old female student, had almost completed her medicine degree in her home country when the Taliban barred women from attending university – she only had one semester left to her studies. After receiving a scholarship and enrolling at KazNU Higher School of Medicine, she had to start from the very beginning. Deewa was just one of the many Afghan girls who had not given up on their dreams to become doctors and graduate from university. Fortunately, their families were supportive and the girls made the journey to Kazakhstan via Iran with their dads, as Afghan law dictates that all girls and women have to be accompanied by their father or other male guardian on their travel.

Students from Yemen also had to overcome severe difficulties in order to be able to pursue higher education. Since early 2014, their home country has been torn in a devastating civil war, ever since the Houthi Shia Muslim rebel movement seized control of northern Saada province and neighbouring areas and later the capital Sanaa. Yemen became the battlefield for a number of regional players, including UAE-led coalition. Currently political and military control of Yemen's territory is torn between six different actors, which significantly limits the population's

opportunities to pursue studies or travel. According to Yemeni students, only passports issued in certain regions of Yemen are internally recognized and thus not all citizens of Yemen are able to apply for visas, including student visas. Luckily for four of my students, they came from Taiz, a city in the south-west of Yemen, and their passports were recognized and they were granted students visas which allowed them to come to Almaty to study medicine on a scholarship.

Fortunately, not everyone had to fight great odds to become a student at KazNU's Higher School of Medicine. Many have reported that they did not find it challenging to win the scholarship. The challenge, for some, lay in choosing the best program or university for themselves. In some cases, it was quite accidental that the person ended up as a medicine student: one Yemeni student was originally planning to study engineering, together with her cousin, while another student from Bangladesh had his sights on criminalistics. For them, as well as for a big percentage of foreign students, the choice was dictated by the conditions of the scholarship they won. Scholarship recipients have to choose from a list of options of available programs offered at specific universities. In both cases, however, the students are quite content with their choice and are working hard to keep the scholarship and become a doctor.

Teaching an international group of students is an incredibly enlightening and enriching experience for an educator, and it can be just as enlightening and enriching for students too. Reflecting on the practices in their home countries and the cultural relevance of the studied material, as well as contemplating similarities and differences between different countries – be it the UK, Kazakhstan, their own or their fellow students' home country – students begin to understand their cultural background better and appreciate their country's unique cultural profile. When the group is comprised of students

1. A Celebration in an International Group with Students from Yemen, Afghanistan, Iraq and Kenya

who come from different countries, these truly international groups are particularly fascinating, as students teach each other a lot about their country's culture and improve their own intercultural communication skills.

As for the academic side of English language classes, the program for foreign medicine students revolves around acquiring professional English. The textbook used is Oxford English For Careers. Medicine 1 which is supplemented by other materials and multimedia aids. As the publisher states, Medicine 1 is suitable for doctors and other health professionals who plan to work in English-speaking countries. The textbook develops the vocabulary, language, and skills that students need to read and understand medical texts, to be successful in medical exams, and to communicate effectively and accurately with patients and colleagues.

As a part of their English language course, students also complete a free online course English for Healthcare developed by King's College London. This 4-week course can be done for free, but without the certificate, on the FutureLearn platform. It teaches the language and vocabulary of healthcare professionals and helps young professionals develop their English language skills and learn vocabulary for a career in healthcare. Many students have reported that they found this online course to be very helpful, as it not only taught them healthcare terminology, but also such practical skills as how to communicate in different professional situations. One of the assignments in my classes was quite

creative – the students had to make their own mind map based on the things they'd learned in the course. A number of them found this task both challenging and enjoyable at the same time, but invariably very helpful.

Thankfully, the vast majority of foreign students possess an adequate level of English necessary to pursue higher education in English. However, this is not always the case and there are a few of those whose low level of English prevents them from learning effectively. For example, I remember a group with students from Turkey which surprised me with the fact that two of the students' English was almost non-existent and the other four could barely speak or understand it. As the textbook and the materials are geared towards intermediate level of English and above, it is highly recommended that all students entering the English-language medicine program possess the necessary English skills (a minimum of CEFR, Common European Framework of Reference for Languages, A2).

Irrespective of the challenges with language, it can be said that all foreign students at KazNU's Higher School of Medicine are dedicated and hard-working. For many of them the ambition to become a doctor has been a guiding star, so they are giving their best and totally focusing on their studies. While for most of them English classes are not hard – though preparation for them (assignments, online course, revising for tests) may be time-consuming – the biggest challenge for all medicine students appears to be anatomy classes. Every student I've talked to said that the subject of anatomy was their biggest worry – they found it extremely challenging both to memorize all the anatomical terms and details and to demonstrate their knowledge in the tests and exams.

As for living in Kazakhstan, the most popular comment from foreign students was about the weather and the climate – many found winters way too cold for their liking. For instance, a few students from India complained about that. Furthermore, Indians were not impressed with Kazakh food as they found it too bland and lacking spices and condi-

ments. This view of Kazakh food was shared by natives of other countries, for example, some Afghans. What concerns the city of Almaty and its surroundings, the students found it beautiful and comfortable for living, although not very cheap.

As busy as medicine students are, many of them find opportunities to participate in extra-curricular activities and broaden their horizons. One such opportunity was the inter-university conference held in November 2023. A number of our students spoke at this event, representing Kazakhstan, India (including Kashmir), Egypt, Jordan, Saudi Arabia and Qatar. The talks were followed by the cultural program where students showcased their country's cultural legacy through dance, music and poetry. The performances were greeted with a very warm reception.

On another occasion, also in November 2023, a group of students, accompanied by me and another lecturer, visited the Kasteyev Kazakh State Museum of Fine Arts. This museum visit was the students' first, yet detailed, acquaintance with the authentic Kazakh art – from the traditional applied arts of nomads all the way through to the contemporary art of modern-day Kazakhstan. To help them contextualize what they were going to see, I gave a short talk on the topic of Kazakh art history before going through the museum's halls. The students were most impressed with the traditional Kazakh art – applied arts including handmade tapestries, home decorations and jewelry. The paintings made by Abylkhon Kasteyev also caught the students' fancy.

3. Visiting the Fine Arts Museum

On the whole, being a participant of international communication and experience – in the capacity of a student or an educator – is incredibly enlightening and rewarding. It requires broad-mindedness, openness and flexibility, as well as sensitivity. In addition to cultural differences, there are also delicate issues – political, religious and otherwise – that require utmost care and diplomacy. With this in mind, both students and lecturers of KazNU should cherish these unique opportunities to broaden horizons and foster cross-cultural understanding and goodwill.

By Farida MUKAZHANOVA,
Lecturer in Foreign Language

2. International Students Participating in the Conference on Gender Equality (SDG 5)

Қазақ поэзиясының жаңа көкжиегі

**Иран астанасы
Тегеранда «Кітап –
шекарасыз елші»
атты ерекше мәдени-
әдеби шара өтті.**

Тегеранда орналасқан Экономикалық ынтымақтастық ұйымы (ECO) жанындағы Мәдени институттың ұйымдастыруымен және Иранның кітап және әдебиет үйі, «Кітап» телеарнасы, Иранның Кітап ақпарат агенттігі (IBNA) және ӘЫҰ аймағындағы университеттердің ынтымақтастығы аясында өткен әдеби семинарда қазақ ақыны Мақпал Жұмабайдың өлең-жырларының парсы тіліне аударылған кітабының тұсаукесері болды. Қазақ ақынының өлеңдерін парсы тілінде сөйлеткен – шығыстану факультеті ирантану бөлімінің 1-курс магистранты Гаухар Омарханова.

Қазақ поэзиясының шетелде насихатталуы – қазақ әдебиетіндегі маңызды қадамдардың бірі. Семинарда әлемнің түрлі елдерінен келген ақын, аудармашы, әдебиеттанушы және баспагерлер қатысып, қазақ әдебиетінің бай мұрасымен танысуға мүмкіндік алды. Г.Омарханова қазақ және парсы мәдениеті арасындағы тарихи байланыстарды, парсы тіліне аударма жасау барысында Мақпал ақынның шығармашылығындағы

әдеби сыншы әрі зерттеуші Мұстафа Раззағи кітап жайлы өз пікірін білдіріп, «Қазақ ақыны Мақпалдың өлеңдері Г.Омарханованың аудармасында ерекше мәнге ие. Аудармашы тек түпнұсқаның мағынасын дәл жеткізіп қана қоймай, кейбір өлеңдерде өзінің ақындық шеберлігін де көрсете білген. Ол сөздерді қолданудағы шеберлігі арқылы ұйқас пен ырғақты сақтап, түпнұсқаның әсемдігін екінші тілде қайта тірілтіп», – деп атап өтті.

Бұл үрдіс қазақтың жас буын ақындарының шығармашылығын аудару арқылы мәдениетаралық диалогты тереңдету және екі ел арасындағы әдеби байланыстарды нығайту үшін маңызды қадам болмақ.

**Гүлбақыт
ҚҰДАЙБЕРГЕНОВА,**
Таяу Шығыс және Оңтүстік
Азия кафедрасының аға
оқытушысы

ҚазҰУ өліміздегі жетекші білім ордасы ретінде Тұрақты даму мақсаттарын жүзеге асыруға белсенді атсалысып келеді. Соның ішінде, 11-ші бағыт – қалалар мен елді мекендердің ашықтығын, қауіпсіздігін, өміршеңдігін және экологиялық тұрақтылығын қамтамасыз ету – университеттің күн тәртібіндегі маңызды міндеттердің бірі.

Бәрі де студенттер үшін...

жетінші қабаттарындағы холл, дәліз, екі оқу залы мен екі ас бөлмесін жаңартуға бағытталды.

Жаңарту жұмыстары барысында жаңадан алты кітап сөресі, оқу үстелдері, бір диван және төрт ыңғайлы орындық орнатылды. Бұл жиһаздар студенттердің оқу барысын жеңілдетіп, жайлы орта қалыптастыруға арналған. Холл мен оқу залына Қазақстан табиғаты бейнеленген тоғыз сурет, кафедра эдвайзерлерінің ұйымдастырған іс-шараларын сипаттайтын он фотосурет, екі сағат, заманауи перделер мен бөлме өсімдіктері қойылды. Оқу залына ковролин төселіп,

студенттерді таза ауызсумен қамтамасыз ету мақсатында диспенсер орнатылды. Қосымша заң әдебиеттері мен әдеби кітаптар сатып алынып, студенттердің білімге қолжетімділігі кеңейтілді.

Жаңартылған оқу залдары студенттердің бос уақытын

Журналистика факультетінің студенттері мен магистранттары арасында «Атамұра» баспасының жүлдесіне арналған «Атамұра» – рухани мұра қайнары» атты байқау өтті. Оны Баспагерлік-редакторлық және дизайнерлік өнер кафедрасы ұйымдастырды.

«Атамұра» – рухани мұра қайнары

Байқаудың негізгі мақсаты – білім-ғылым, баспа ісі, журналистика және дизайн салаларындағы шығармашылық ізденістерге қолдау көрсету, рухани құндылықты насихаттау және өркендеуге үлес қосу. Жүлде қоры 500 мың теңге болды. Бірінші орынға – 75 мың, екінші орынға – 55 мың, үшінші орынға 35 мың теңге тағайындалды.

Байқау журналистика факультетінде қазақ, орыс, ағылшын топтарында оқитын бакалавриат пен магистранттар арасында «Үздік мақала», «Үздік (бейнеролик) деректі фильм», «Үздік дизайнерлік ізденіс» номинациялары бойынша сарапқа салынды.

Байқау қорытындысына «Атамұра» корпорациясының кітап саудасы және маркетинг жөніндегі вице-президенті Рахима Абрарқызы, «Атамұра» корпорациясының жетекші редакторы Райхан Райбаева, журналистика факультетінің деканы Қанат Әуесбайұлы, Баспагерлік-редакторлық және дизайнерлік өнер кафедрасының

оқытушылары мен студенттер қатысты.

Жалпы, байқауға 34 жұмыс түсіп, оза шапқан 9-ы жүлдеге ие болды.

Оның ішінде «Үздік деректі фильм» аталымы бойынша 1-орынды Дана Садырқан, 2-орынды Елубай Ғайзат пен Болатбеков Бағжан, 3-орынды Әли Қасымбай иеленсе, «Ең үздік мақала» аталымы бойынша 1-орын Айым Нұрқалиеваға, 2-орын Алтынай Сейткенге, 3-орын Дариға Досановаға бұйырды. Сонымен қатар «Үздік дизайнерлік ізденіс» аталымы бойынша 1-орын Гүлжан Ауғанбаеваға, 2-орын Ділшат Диана мен 3-орын Молдахмет Рауан жеңіске жетті. Барлық белсене қатысқан қатысушыларға «Атамұра» корпорациясының атынан белгілі жазушылар мен ақындардың кітаптары және сертификаттар табысталды.

Аида ДАНИЯРҚЫЗЫ,
журналистика факультетінің
1-курс студенті

денттік өмірін жақсарту. Білім алушылардың елеуметтік жағдайларын ескере отырып, әрбір бөлшекке ерекше мән берілді.

Бұл жоба факультеттің белсенді түлектерінің қолдауымен жүзеге асырылды. Олардың демеушілік қаржыландыруы университеттің материалдық-техникалық базасын жақсартуға мүмкіндік берді. Осындай қадамдар университет түлектерінің білім ордасына деген зор құрметін және адалдығын көрсетеді.

Гүлдана ҚУАНӘЛИЕВА,
Кеден, қаржы және
экологиялық құқық
кафедрасының меңгерушісі,
заң ғылымының докторы

Гүлнұр РАШЕВА,
аға оқытушы, PhD

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:

**Әл-Фараби атындағы
Қазақ ұлттық университеті**

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
Басқарма Төрағасы – Ректоры
Жансейіт ТҮЙМЕБАЕВ

Ақпарат және коммуникациялар
департаментінің директоры
Қаншайым БАЙДӘУЛЕТ

Бас редактор: Гүлнар ЖҰМАБАЙҚЫЗЫ

Жауапты хатшы-дизайнер: Талғат КІРШІБАЕВ

Тілшілер: Қайыржан ТӨРЕЖАН,
Гүлзат НҰРМОЛДАҚЫЗЫ

Фототілші: Марат ЖҮНІСБЕКОВ

Корректор: Күләш ҚАДЫРБАЕВА

МЕКЕНЖАЙЫ:

• 050040, Алматы қ., Әл-Фараби даңғылы, 71,
ректорат, 3-қабат, №305, 307 бөлме.
Байланыс телефоны: 377-33-30,
ішкі: 32-27, 32-28, тікелей: 377-31-48.

• Электронды мекенжай:
kaznugazeta@gmail.com

• Газет редакцияның компьютер орталығында теріліп, беттелді.
«Everest» баспаханасында басылды.

Кезекші редактор: Қайыржан ТӨРЕЖАН

Бағасы келісім бойынша.

Газетке жазылу индексі: 64787

Таралымы – 3000

- Жарияланған мақаладағы автор пікірі редакцияның көзқарасын білдірмейді.
- Редакцияға түскен қолжазба қайтарылмайды, үш компьютерлік беттен асатын материалдар қабылданбайды.
- «Qazaq universitetine» жарияланған мақала көшіріліп басылса, сілтеме жасалуы міндетті.
- Жарнама мәтініне жарнама беруші жауапты.